

VÉKÁS LAJOS

A magánjog funkciója és eszközei

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

2021. október 8.

Ptk. 1:1. § [A törvény hatálya]

E törvény a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza **a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait.**

Polgári jog > Ptk.

1:2. § (2) A polgári jogi viszonyokra vonatkozó jogszabályokat e törvénnyel összhangban kell értelmezni.

BH2020: 204

II. A Ptké. a Ptk. hatálybalépését segítő jogszabály, következésképpen nem tartalmazhat olyan normát, amely a Ptk. tételes szabályát írja felül.

[jogszabály: a Földforgalmi törvény rendelkezésén alapuló szerződésátruházás; Ptk. 6:208. § c/a Ptké. 53/C §) ► 22/2018 (XI. 20.) AB hat.; ► BH2020 106 ► Kúria 7/2021. PJE hat.
[Gárdos Péter tanulmánya: MJ 2021/7-8. sz.]

A mellérendeltségi **személyi viszonyok** rendezése (- családjog)

1900-as Ptk.-tervezet indokolása: „Helyes alapra fektetett jogrendszer nem szorítkozhat a személyek vagyoni értékű javainak oltalmára, hanem magasabb etikai szempontoknak megfelelően ki kell terjednie a személyek olyan javainak védelmére is, amelyek esetleg tisztán csak etikai értéket képviselnek, de mint ilyenek a vagyoni értékű javaknál mindenkire nézve becsesebbek lehetnek”

1915-ös Bizottsági Szöveg ► 1928-as Mtj. 107. § ► Ptk. 2:42. § (1) bek.: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja”.

2:51. § [Felróhatóságtól független **szankciók**]

(1) Akit személyiségi jogában megsértenek, a jogsértés ténye alapján - az elévülési időn belül - az eset körülményeihez képest követelheti

- a) a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- b) a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- c) azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot;
- d) a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását;
- e) azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja *a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át* javára a *jogalap nélküli gazdagodás* szabályai szerint.

2:53. § [**Kártérítési felelősség**]

2:52. § [**Sérelemdíj**]: közismert alapellentmondás: kárpótolható-e pénzzel a személyt ért sérelem

A mellérendeltségi viszonylatú **vagyoni viszonyok** rendezése: megfelelő jogi indok nélküli, nem ellentételezett *vagyoneltolódások megakadályozása*, illetve – bekövetkezésük esetén – azok *kiegyenlítése* vagy legalább *kiegyensúlyozása*.

Dologi jellegű igények: védelem a dolgot jogcím nélkül birtoklóval, a tulajdont elvonóval vagy azt háborítóval szemben:

- jogos önhatalom,
- tulajdoni kereset (*rei vindicatio*),
- a jogellenes beavatkozás megszüntetése iránti kereset (*actio negatoria*).

A szerződési jogban: a *visszterhesség vélelme* \geq a szolgáltatások értékegyensúlyát (a szerződéses szinallagmát) védő jogi eszközök:

- az *érvénytelenség* egyes alakzatai körében:

= akarathiba ► megtámadhatóság: tévedés, megtévesztés, jogellenes fenyegetés

= feltűnő értékaránytalanság ► megtámadhatóság + semmisség (uzsora)

= tisztességtelen feltételek

- a szerződésszegés szankcionálása, különösen hibás teljesítés esetén: *kellék- és jogszavatossági (jótállási) jogsegélyek; termékszavatosság*

! Kontraktuális és deliktuális **kártérítés**

Jogalap nélküli gazdagodás: „záró szelep” ► szubszidiaritás

A mélyebb társadalmi folyamatokra gyakorolt hatás I.

Ékes példa: az 1959-es és a 2013-as magyar Ptk. ► a társadalmi változások inkább közjogi törvényekkel mennek végbe: alkotmány, államosítási tv-ek, privatizációs tv-ek stb.

Kemény Zsigmond, Bentham nyomán (1850): „A legnagyobb közjogi változások, a legáltalánosabb forradalmak az osztály és a szukcesszió kérdéséből támadnak. Hosszabb időt véve mértékül, a magánjog rendezése határozza el, hogy egy állam minő alkotmánnyal bírjon, s hogy az arisztokrácia, demokrácia vagy szocializmus és a mindent feloszlató elméletek vegyék át a közügyek vezénylését”.

Fordított következtetés: *Fustel de Coulanges* a XII táblás törvények (*lex XII tabularum*: Kr. e. 451-450) kapcsán állapítja meg: „Ha lehetséges is némelykor, hogy az ember politikai intézményeit hirtelen megváltoztassa, ... magánjogát csakis lassan és fokozatosan változtathatja meg. Ezt mind a római, mind az athénai jog története bizonyítja.”

A mélyebb társadalmi folyamatokra gyakorolt hatás II.

A magánjogi szabályok csak **kivételes** történelmi korokban, rendszerint társadalmi forradalmak idején érintik a társadalmi alapokat, mindenekelőtt tulajdoni berendezkedést. S ilyenkor is csak korlátozott mértékben, elsősorban **közvetett** módon, például az öröklési rend meghatározásával befolyásolják a társadalmi alapstruktúrákat.

Napóleon bátyjának, Joseph nápolyi királynak (1806-1808): „Vezesd be Nápolyban a *Code civilt*, és ami nem szít hozzád (tudniillik a nagybirtok), rövid pár év alatt bomlásnak indul. Ez jó a *Code civilben*, ... ez fogantatá velem a kódexet. S ezért mondta egy angol diplomata: a franciák megpuhultak örökösödési rendszerük miatt”.

A mélyebb társadalmi folyamatokra gyakorolt hatás III.

A társadalmi hatás alapján az újkori magánjogi kodifikációk történetében *négy kódex-generációt* különböztetünk meg:

- *klasszikus kodifikációk;*
- *szekunder törvényművek;*
- *szocialista kódexek:* a „magántulajdon nélküli magánjog” törvényművei;
- *posztoszocialista törvénykönyvek*